

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ, ЮВІЛЕЇ

ДО 25-РІЧЧЯ КАФЕДРИ ЕКОЛОГІЇ ІФНТУНГ

Кафедра екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (ІФНТУНГ) пройшла складний та тернистий шлях формування, ставши згодом випускною кафедрою.

Витоки кафедри екології розпочинаються у 80-х роках ХХ ст. із кафедри «Загальної геології, мінералогії та петрографії», яку очолював доктор геол.-мінерал. наук, професор В. М. Кляровський. Під його керівництвом на кафедрі був створений висококваліфікований колектив, працювало багато знаних та зрілих науковців, зокрема: д. геол.-мін.н., проф. І. І. Едельштейн, кандидати геол.-мінерал. наук, доценти О. І. Антонішин, Л. В. Башкіров, Г. П. Волобуєва, О. В. Максимов, а також молоді фахівці кандидати геол.-мінерал. наук О. Д. Мельник, А. А. Пилипенко, Г. Д. Горванко, О. Р. Стельмах, канд. техн. наук М. М. Орфанова, асистенти Л. В. Максимова, Г. Н. Азроян, Є. А. Бригіневич, Л. В. Горбунова. Кафедра користувалась високим авторитетом серед інших кафедр з підготовки студентів для роботи в нафтогазовій промисловості країни.

У 1989 році проф. Кляровський В.М. пропонує очолити кафедру «Теоретичних основи геології» доктору геолого-мінералогічних наук, професору Адаменку Олегу Максимовичу, який на той час працював директором Відділу географії АН Молдавської РСР у Кишиневі. Професор Адаменко приймає пропозицію цієї роботи.

У 80-х роках ХХ століття в Україні набувають актуальності питання, пов'язанні зі

збереженням навколишнього природного середовища. Виникає необхідність поширення базових знань з охорони довкілля та підготовки фахівців зі спеціальності «Екологія». Професор О. М. Адаменко пропонує спробувати викладати дисципліну «Основи екології» на деяких спеціальностях Інституту нафти і газу. Погодження було отримане для чотирьох спеціальностей факультету автоматизації та економіки. Олег Максимович читав лекції для потоку з 150 чоловік, студенти виявляли неабиякий інтерес до екологічних проблем, задавали чимало питань, на заняттях часто виникали «гарячі» дискусії.

Ювілей В.М.Кляровського, 70-річчя, вітальне слово від майбутнього завідувача кафедри «Теоретичних основи геології» О. М.Адаменка (1983 р.)

Інтерес до питань екології був настільки жвавий, що дисципліна «Основи екології» була введена у навчальні плани і, з 1989 року, стала обов'язковою для всіх 18 спеціальностей ІФНГ.

У 1992 році кафедра «Теоретичних основ геології» стає кафедрою «Інженерної екології та загальної геології», таку назву запропонував проректор ІФНГ, кандидат

геолого-мінералогічних наук, професор Степанюк Василь Петрович. Саме з такою назвою кафедра працювала до 1995 року. За цей період відбулась одна з найважливіших подій у житті кафедри – у 1993 році здійснюється перший набір майбутніх екологів на спеціальність «Охорона навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів» (скорочено – ОС), відтоді вважаємо кафедру випускною. Згодом спеціальність змінює свою назву на «Прикладна екологія» (скорочено – ПЕ), потім на «Екологія та охорона навколишнього середовища», але скорочення «ПЕ» так і залишилось незмінним до 2016 року.

Наказом Ректора ІФНТУНГ № 56 від 17.09.1996 р. кафедру інженерної екології та загальної геології реформують та створюють на її базі нову – кафедру екології, ця назва існує і донині. Таким чином, вона стає структурною одиницею інженерно-екологічного факультету. Кафедру і надалі очолював доктор геолого-мінералогічних наук, професор Адаменко Олег Максимович. З 2007 року кафедру очолює доктор технічних наук, професор Ярослав Олегович Адаменко.

Хотілось би згадати основоположників кафедри, яких вже немає з нами, але які внесли вагомий внесок щодо її формування, як окремої структурної одиниці нашого університету, це професор Б. Я. Голояд та доценти О. І. Антонішин, І. М. Смоленський, Я. Д. Гладун, А. А. Пилипенко, М. М. Орфанова.

Продовжимо нашу розповідь щодо роботи кафедри екології та зупинимось на питанні підготовки студентів-екологів. Ліцензований обсяг набору студентів складає 50 чоловік. Кафедра здійснює фундаментальну екологічну підготовку на всіх спеціальностях університету. З 2016 року набір та навчання проводиться вже за двома спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр – 101 «Екологія» та 183 «Технології захисту навколишнього середовища». На кафедрі здійснюється підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра за спеціальностями 101 «Екологія» та 183 «Екологічний контроль та аудит».

Кафедра екології, 2000 рік (на передньому плані:
Т. В. Кундельська; другий ряд: Г. Д. Стельмахович, Л. В. Міщенко,
О. М. Адаменко; третій ряд А. І. Невенченко, Г. Є. Долгопола,
М. Мих. Орфанова, Л. В. Горбунова; четвертий ряд:
В. О. Долгополий, А. В. Долгополий, О. М. Журавель,
А. А. Пилипенко, В. Б. Присакар, Р. Ю. Гложик)

При кафедрі екології діє аспірантура та докторантура за спеціальністю 21.06.01 – «Екологічна безпека». Впроваджується система підготовки доктора філософії (PhD) з спеціальності «101 Екологія».

Кафедра екології співпрацює з Краківською гірничо-металургійною академією ім. С. Сташіца (Польща). Магістри 5-го курсу, які мають найвищий рейтинг, можуть паралельно навчатись в Академії та здобути диплом міжнародного зразка.

Кафедра екології, 2007 рік (на передньому плані: Л. Д. Потравич, М. Мик. Орфанова, О. М. Адаменко Л. В. Міщенко, Г. Д. Стельмахович; другий ряд: Н. М. Шевчук, І. А. Федак; третій ряд А. С. Луценко, Л. В. Плаксіє, М. М. Приходько, Я. М. Литвин, Н. О. Зоріна, А. А. Пилипенко, Д. О. Зорін, Я. М. Гладун)

На кафедрі екології працюють висококваліфіковані спеціалісти екологи, що мають вузьку спеціалізацію, як геологи, геофізики, біологи та ін. Зараз штат кафедри екології налічує 23 працівники. Серед них – 2 професори, 1 доктор геолого-мінералогічних наук та 1 доктор технічних наук, 7 кандидатів наук, 8 асистентів.

У своєму розпорядженні кафедра екології має 10 аудиторій та кабінетів. Серед них навчальні та наукові лабораторії, а саме – лабораторії «Біоіндикації та біотестування», «Дослідження фізичних параметрів навколишнього середовища», «Фізико-хімічних методів досліджень навколишнього середовища».

З 2007 року при кафедрі працює база практики для студентів у с. Маріямпіль Галицького району Івано-Франківської області. Під керівництвом доцентів Д. О. Зоріна, К. О. Радловської, асистента Т. Б. Качали студенти 2 курсу досліджують природні об'єкти, визначають їх стан, будують екологічні карти, проводять лабораторні дослідження. На базі практики проводяться протиаварійні дослідження басейну Дністра.

На кафедрі щорічно організуються навчальні поїздки на об'єкти підвищеної небезпеки щодо впливу на навколишнє середовище, а саме: управління бурових робіт, НГВУ «Долина нафтогаз», Газопереробний завод у м. Долина, ТОВ «Карпатнафтохім» у м. Калуші, полігон твердих побутових відходів у с. Рибне, міські очисні споруди КП «Івано-Франківсьководоєкотехпром», міська станція водопідготовки у с. Березівка та ін.

У 2009 р. при кафедрі екології з метою еколого-соціального виховання студентської молоді та стимулювання її творчої активності був створений екологічний гурток “Еколог ХХІ століття” під керівництвом доцента кафедри екології Орфанової Марії Миколаївни (зараз цю роботу продовжила Марина Михайліна Орфанова). Основна мета функціонування гуртка – це просвітницька екологічна робота, донесення принципів здорового харчування для учнівської молоді. З ініціативи керівника гуртка студентами був підготовлений цикл бесід для трьох вікових категорій (початкова, середня та старша школа) на тему “Небезпека продуктів харчування”, “Доцільність використання жуйки”, “Газовані напої”, “Енергетичні напої”, “Шоколаду, так чи ні!”, “Шкідливість чипсів”. Доповіді з наочними презентаціями з цікавістю сприймаються дітьми, викликаючи бурхливі відгуки, особливо у дітей початкової школи. Щорічно гуртком організується виставка еко-плакатів на тему “Забруднення моря”, “Тверді побутові відходи”, “Маркування продуктів харчування”, “Екологічні проблеми нафтогазового комплексу”, “Сміттєзвалище у с.Рибне”, “Світ навколо нас”, “Карпати: поєднання красивого та моторошного”, “Про безпеку користування мобільними телефонами”. В навчальних закладах міста постійно проводяться екологічні вікторини, тренінги, бесіди з різної актуальної екологічної тематики. Студентами екологічного гуртка організуються акції: «Зробимо Україну чистою», «Батарейкам - утилізація», «День захисту Чорного моря», «Збережи ялинку», «Година Землі». З ініціативи студентів-екологів, до Всесвітнього дня навколишнього середовища, 5-6 червня 2015 р. був проведений фестиваль «EcoLifeStyle».

Кафедра екології, 2013 рік (на передньому плані: С. В. Качала, К. О. Радловська, О. М. Адаменко, Л. В. Міщенко, Я. М. Гладун; другий ряд: М. М. Ногач, Л. М. Архипова, В. М. Антонюк, Т. Б. Качала, І. А. Федак, Т. В. Кундельська, Л. І. Челядин, Я. О. Адаменко, М. М. Приходько, Н. О. Зоріна, Н. М. Шевчук, О. Р. Манюк, М. Мик. Орфанова, Г. Д. Стельмахович, Д. О. Зорін, М. Мих. Орфанова, Л. І. Павлюк)

У газеті “Студент Прикарпаття” гуртківці періодично публікують статті, в яких вони діляться враженням і практичним досвідом, щодо екологічних проблем.

Студенти-екологи щорічно приймають участь у II-ому турі Всеукраїнських студентських олімпіад: за напрямом підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», з дисциплін «Основи екології» та «Екологічна безпека», де щорічно займають призові місця в індивідуальному заліку. У II-ому турі Всеукраїнської студентської олімпіади, яка проводилась на базі Одеського державного екологічного університету команда студентів кафедри екології зайняла 1-е місце у 2011 році, а у 2014 році – 3-є місце поміж команд інших ВУЗів Підготовкою студентів до олімпіад займається доцент кафедри екології, к.т.н. Орфанова Марина Михайлівна.

Випускники кафедри екології працюють на різних підприємствах та в організаціях, визначають сучасну екологічну ситуацію; оцінюють вплив народногосподарських об'єктів на навколишнє середовище (ОВНС); проводять пошуки джерел забруднення ґрунту, води, повітря та інших компонентів природного середовища, пропонують заходи щодо зменшення негативного впливу техногенної діяльності; організують системи екологічного моніторингу й екологічної безпеки на підприємствах і територіях; беруть участь в екологічних обґрунтуваннях й експертизах проектів будівництва об'єктів у різних галузях народного господарства; здійснюють екологічний контроль транспорту; оцінюють екологічний ефект діяльності підприємств.

Серед випускників кафедри екології є кандидати наук, що зараз працюють викладачами в різних навчальних закладах України – Зорін Д., Лялюк-Вітер Г., Малишевська О., Манюк О., Михайлюк Ю., Радомська М., Побігун О., Фоменко Н., Чепурна Т., Чепурний І., Яцишин Т.

Деякі випускники займають керівні посади – Пукіш А. завідувач лабораторії НДПІ ПАТ “Укрнафта”; Клід В. – директор Департаменту екомережі та природно-заповідного фонду Мінприроди України; Гундяк-Біленька О. – завідувач сектору організаційно-аналітичного, документального, матеріально-технічного забезпечення і взаємодії з громадськістю та ЗМІ Державної екологічної інспекції в Івано-Франківській області; Приходько М. після захисту докторської дисертації очолив кафедру кадастру та землекористування інженерно-екологічного інституту ІФНТУНГ

На кафедрі екології започаткована Наукова Школа раціонального використання і захисту природи під керівництвом доктора геолого-мінералогічних наук, професора, академіка, лауреата Державної премії СРСР Олега Максимовича Адаменка. Під його керівництвом захищено 10 докторських та понад 20 кандидатських дисертацій.

Напрямки наукових досліджень, які проводяться на кафедрі: оцінка впливів на навколишнє середовище (ОВНС) об'єктів господарювання; екологічний аудит територій та об'єктів господарювання; екологічна оцінка найбільших річкових басейнів Карпатського регіону, зокрема Дністра та Прута; екологічна оцінка техногенних об'єктів, зокрема Калуського калійного родовища та відвалу, нафтових та газових родовищ України; оцінка природно-ресурсного потенціалу об'єктів рекреації, та прогноз їх впливу на навколишнє середовище; екологічне картування та розробка ГІС-моделей для небезпечних об'єктів господарювання; розрахунки ГДВ і ГДС; інвентаризація джерел викидів та скидів; утилізація та рекуперація відходів та розробка нових методик, що пов'язані з цим процесом; розрахунки та обґрунтування екологічних ризиків, щодо діяльності об'єктів господарювання та територій Карпатського регіону; прогнози та оцінка паводкових небезпечних природних явищ на Дністровському протипаводковому полігоні.

Науковий напрямок досліджень викладачів кафедри екології тісно пов'язаний з тематикою держбюджетних науково-дослідних робіт ІФНТУНГ, які виконувалися за рахунок фінансування Міністерства освіти і науки України: Д-1 «Наукові основи розробки техногенно-екологічної безпеки в нафтогазовій галузі та нетрадиційній енергетиці»

(№ 0198U005853), Д-5 «Науково-методичні основи оцінки впливів об'єктів паливно-енергетичного комплексу на екологічні системи і здоров'я людини в Карпатському регіоні» (№ 0101U001665), Д-8 «Дослідження нових технологій підвищення ефективності видобування вуглеводнів, в тому числі з низькодебітних свердловин» (№ 0104U004086), теми ОБ-2/2008 «Розроблення та запровадження державної системи моніторингу навколишнього природного середовища (створення та забезпечення функціонування центру моніторингу довкілля) в Івано-Франківській області» (№ 0108U009406), яка виконувалася на замовлення Державного управління охорони навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області.

Кафедра екології, 2017 рік (перший ряд: Т. М. Яцишин, К. О. Радловська, Т. В. Кундельська, Х. В. Сисак, О. М. Адаменко, Д. О. Зорін; другий ряд: М. М. Ногач, Л. В. Плаксіє, Н. О. Зоріна, В. М. Антонюк, О. Р. Манюк, Н. І. Глібовицька, Я. О. Адаменко, Ю. Д. Михайлюк, Г. Д. Стельмахович, М. М. Орфанова, О. І. Лукинчук, Н. М. Москальчук, Т. Б. Качала)

Кафедра екології приймає активну участь у міжнародних проектах:

- Українсько-польський проект «Відновлення високогірної обсерваторії на горі Піп Іван» (1996 р.) – фінансування Варшавської політехніки;
- проект ЮНЕСКО «Трансформаційні процеси в басейні Верхнього Дністра» (1997-2001 рр.) – фінансування за рахунок Міністерства освіти, науки, досліджень і технологій ФРН;
- Українсько-польський проект «Альтернативні палива та інші нетрадиційні джерела енергії» (1999-2001 рр.) – фінансування Радомська політехніки (Польща);
- Американсько-Український демонстраційний проект: «Оцінка впливів на навколишнє середовище розробки Пасічянського нафтогазоконденсатного родовища» (1999-2001 рр.), який виконувався при сприянні Агентства Міжнародного Розвитку США та Представництва ООН в Україні;

- Румунсько-український проект FARE CREDO «Обґрунтування міждержавного (біолатерального) біосферного резервату «Гуцульські Альпи» (1999-2003рр.) – грант Європейського Союзу;

- проект Україна-Програма розвитку ООН: «Оцінка впливів на навколишнє середовище будівництва нового золівдвалу Бурштинської ТЕС» (2000-2001рр.) – фінансування ПРООН в Україні;

- інвестиційний проект Світового банку «Діагноз міста» (2002 р.) – фінансування Світового банку;

- проект TACIS «Вдосконалення транскордонної системи збереження природи Верховини» та Пілотний (демонстраційний) проект TACIS «Оцінка впливів антропогенного навантаження на навколишнє середовище гори Говерла та прилеглих територій» (2002-2003 рр.) – фінансування ЄС;

- польсько-український проект «Старуня – майбутній парк Льодовикового періоду» (2004 р.), фінансування польським науковим товариством «Геосфера»;

- Українсько-Шведський проект, Вуглецевого Фонду Корпорації Північних країн: «Уловлювання і використання супутного газу нафтових свердловин родовищ Кубаш-Луква і Майдан, розташованих поблизу села Міжгір'я Богородчанського району Івано-Франківської області України» (2006-2007 рр.), фінансування Svenska Capital Oil AB, NEFCO;

- Румунсько-український проект RUTEM: «Регіональний центр навчання у захисті навколишнього середовища, менеджменті та моніторингу» (2008-2009 рр.), грант ЄС;

- проект Європейського банку реконструкції та розвитку: «Комплексна (зведена) програма підвищення безпеки АЕС України» (2011 р.), фінансування ЄС;

- Румунсько-український проект: «Румунсько-Українська транскордонна мережа – Проект управління ділянками, забрудненими нафтопродуктами» (2012-2014), грант ЄС.

За підтримки кафедри екології з 2010 року в університеті видається науково-технічний журнал «Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування», який внесено до Переліку наукових фахових видань України в галузі технічних наук, за спеціальністю 21.06.01 - Екологічна безпека.

*Автори статті:
доцент кафедри екології Марина Офанова,
асистент кафедри екології Тамара Кундельська*